

Arbres per a la democràcia

Vaig créixer a Nyeri, al centre de Kenya. Aleshores el kikuyu, la meua llengua, encara no tenia una paraula per designar el desert. Teníem una terra fèrtil i boscosa. Però avui dia, a Nyeri, com a bona part de l'Àfrica i del món en vies de desenvolupament, els recursos aquífers s'han assecat, la terra és eixuta i no s'hi pot conrear menjar, i els conflictes sobre la propietat de la terra s'estenen arreu.

És a dir, que ningú no se n'hauria de sorprendre, que se m'acudira de plantar arbres per tal d'ajudar a solucionar les necessitats més bàsiques de les dones rurals. Com a membre del Consell Nacional de Dones de Kenya, a començaments dels setanta, vaig sentir contar a una dona què era el que necessitaven, i de quines coses no en tenien prou: energia, aigua potable i aliments amb valor nutritiu.

La meua resposta fou començar a plantar arbres amb elles, per tal de guarir la terra i trencar el cicle de pobresa. Els arbres ajuden a aturar l'erosió, la qual cosa afavoreix la conservació de l'aigua i l'augment de les pluges. Els arbres ens donen combustible, materials per a la construcció i per als tancats, fruites, pinso, ombra i bellesa. Com a gestores domèstiques a les àrees urbanes i rurals del món en vies de desenvolupament, les dones són les primeres que reben els efectes de l'estrès ecològic. Els obliga a caminar fins a llocs més allunyats, per tal d'aconseguir fusta per cuinar i escalfar-se, aigua neta i, a més, es veuen empeses a buscar noves fonts d'aliments, a mesura que les velles desapareixen.

La meua idea va donar origen al Moviment del Cinturó Verd, constituït per milers de grups, especialment de dones, que ja han plantat uns 30 milions d'arbres per tot Kenya. Les dones reben una quantitat per cada llavor que fan créixer, amb la qual cosa aconsegueixen uns petits ingressos, alhora que contribueixen a la millora del medi. El moviment ja ha arribat a països de l'Àfrica central i oriental.

Aquest treball em va ajudar a veure que la degradació ambiental de les comunitats pobres era una causa dels seus problemes, però també n'era un símptoma. Plantar les collites als vessants de les muntanyes provoca una pèrdua de la ca-

“Moltes guerres locals i internacionals, com ara les de l'Àfrica, encara són una lluita pels recursos.

Al llarg del camí, però, es van perdent, també, els drets humans i la democràcia”

pa superficial del sòl i un deteriorament de la terra. De la mateixa manera, la desforestació fa que els rius s'assequen i que canvien els models de pluja, que, alhora, provoquen una baixada del rendiment de la terra de conreu i pastures.

Al llarg dels anys setanta i vuitanta, jo mateixa encoratjava els grangers perquè plantaren arbres als seus terrenys, i vaig descobrir que, tot sovint, els agents governamentals corruptes eren els responsables de la major part de la desforestació, perquè venien els arbres per a l'exportació a països desenvolupats, il·legalment. A començaments dels noranta, molts kenyans de la vall del Rift van perdre els mitjans de subsistència, els drets i, fins i tot, la vida, quan alguns membres del govern del president Daniel Arap Moi's encoratjaren les comunitats ètniques perquè lluitaren contra els veïns per la terra. Els partidaris del partit del govern es van quedar amb la terra, mentre que tots els que formaven part dels moviments en favor de la democràcia foren bandejats. Era una manera de retenir el poder: si les comunitats estaven ocupades barallant-se per la terra, no es preocuparien tant per reclamar la democràcia.

Les qüestions sobre la terra a Kenya són complexes i molt fàcils d'explotar políticament. Calia conscienciar aquelles comunitats sobre la història de la propietat de la terra i la distribució, a Kenya i a l'Àfrica. Vam fer seminaris sobre drets humans, i vam aconseguir de reduir els conflictes.

Va arribar un moment que el Moviment del Cinturó Verd esdevingué el catalitzador de la reintroducció de la democràcia multipartidista i de les eleccions lliures i

justes a Kenya, per mitjà de l'ensenyament públic, de la militància política i de les protestes. També miràvem de treballar al costat dels polítics, però el govern de Moi's estava radicalment en contra de tots els qui reclamàvem la democràcia i els drets mediambientals: molts de nosaltres vam patir assetjaments, pallisses, amenaces de mort i empresonament.

Per sort, l'any 2002 els kenyans van fer realitat un somni i van elegir un govern democràtic. El que hem après a Kenya (la relació simbiòtica que hi ha entre el desenvolupament sostenible dels recursos naturals i el govern democràtic) és rellevant, per tothom.

De fet, moltes guerres locals i internacionals, com ara les que s'esdevenen a l'Àfrica occidental i central i al Pròxim Orient, encara són una lluita pels recursos. Al llarg del camí, però, es van perdent, també, els drets humans i la democràcia.

Crec que el comitè dels Nobel va reconèixer els lligams entre el medi, la democràcia i la pau, i va voler donar-los l'atenció pública que es mereixen, en atorgar-me el premi de la pau que avui accepte. Pense que el comitè vol encoratjar els esforços comunitaris per restaurar la terra en temps d'una gran crisi ecològica de desforestació, desertització, escassetat d'aigua i manca de diversitat biològica.

Si no gestionem adequadament els recursos, com ara els boscos, l'aigua, la terra, els minerals i el petroli, no guanyarem la lluita contra la pobresa. I no hi haurà pau. Els vells conflictes tornaran a aparèixer amb força i sorgiran noves guerres sobre els recursos, si no comencem, des d'ara mateix, a canviar de rumb.

Per tal de celebrar aquest premi, que reconeix el treball de gent d'arreu del món, deixeu-me que recorde unes paraules de Gandhi: “La meua vida és el meu missatge.” I també us diré: planteu un arbre.

Wangari Maathai és ministra de Medi Ambient de Kenya, ha fundat el Moviment del Cinturó Verd i ha obtingut el premi Nobel de la pau del 2004
© The New York Times - EL TEMPS
Traducció: Maite Insa

WANGARI MAATHAI